

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio quinta. Vtrum terminus huius vnionis sit aliquid creatum vel
increatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

Quia (vt Sophista dicunt) variatur appellatio: distinetur enim ratione alterius naturae, non ratione personalitatis: solum ergo sequitur, quod distinguatur in esse (vt sic dicam) indiuidui alterius naturae. Et eadem ratione falsae sunt omnes illae locutiones, in Christo esse personam factam, aut temporalem, aut quae non sit Verbum, quia his omnibus significatur, ipsam personam seu substantiam esse factam seu temporalem. Vnde licet compositum, vt sic, factum sit, quia natura humana & vnio eius est facta, non tamen persona, quia illa simpliciter est increata. Maxime, quia illa persona, vt supponitur huic vnioni, est completa, & per aduentum humanitatis non completur in ratione personae aut substantiae, sed solum in ratione indiuidui humani. Denique eodem modo respondendum est ad confirmationem, in qua dicitur, personam compositam distinguere a simplici: non enim oportet distinguere in vnitate personae, sed solum in pluralitate naturarum. Et hoc ipsum est, quod Patres & Theologi aliis verbis dicere solent, in Christo non esse alium, & alium, esse tamen aliud, & aliud, vt videlicet in D. Tho. hic, art. 3. ad 1. & infra, q. 16. art. 1. vbi latius explicabitur, quia priores termini significant distinctionem suppositorum; posteriores vero naturarum seu essentiarum.

Ad rationem dubitandi in principio positam respondetur, illa omnia ibi sumpta procedere in compositionibus aliis, in quibus componentia ex natura sua instituta sunt, & ordinata ad componendum; in illis enim componentia se inuicem perficiunt, & compositum est perfectius singulis componentibus, & ideo talis modus compositionis imperfectionem dicitur: at vero in hac mirabili compositione Verbum non est natura sua ad hanc, vel ad illam aliam compositionem ordinatum, hoc enim repugnat Deo, vt 1. part. quaestio. 3. demonstratur, tamen ex gratia sese accommodat ad componendum hunc hominem, in quo neque ipsum perficitur, sed humanitas, nec tamen a sua cadit perfectione, quia nec mutatur, nec aliquid sui esse, seu perfectionis amittit, vt inferius latius explicabimus disputatione sequenti. Ac propterea hoc compositum simpliciter, seu intensiue non est perfectius altero componentium, scilicet Verbo, quia illud est simpliciter infinitum, in se continens eminenter, quidquid perfectionis est in humanitate: extensiue autem, includit formaliter aliquam perfectionem, quam non includit solum Verbum. Ac denique eodem modo, quamuis esse Verbi secundum se non resultet ex Verbo, & humanitate, tamen esse huius hominis, vt sic ex vnione vtriusque resultat, vt explicatum est. Itaque de ratione compositionis, seu compositi solum est, vt sit vere vnum ex plurium rerum reali vnione resultans. Et haec ratio formalis compositionis non dicit imperfectionem in vtroque componente, sed ad summum in altero. Aliae vero conditiones, quae ad compositionem requiri solent, & numerantur a Caetano. 1. p. quaestio. 3. art. 8. vt imperfectionem dicunt, non sunt de ratione compositionis vt sic, sine imperfectione vero accommodari possunt ad hoc mysterium, quia & Verbum aliquo modo se habet vt actus, & humanitas vt potentia, vt infra dicam, & in re distinguuntur, ac coniunguntur in vno composito vere ac realiter vno.

Sed oriebatur hic alia difficultas, quia compositum est sua componentia simul sumpta, Christus autem non est sua diuinitas, & humanitas. De qua locutione, an admittenda sit, dicemus infra quaestio. 16. art. 5.

Dubium.

Quaeret tandem aliquis, an simpliciter, & sine addito Christus, seu Verbum possit nunc dici persona composita. Quae interrogatio dupliciter intelligi potest. Primo, ex parte praedicati, id est, an haec compositio simpliciter, & sine ulla determinatione, vel declaratione vocari possit, & de hoc sensu

hactenus diximus, per se loquendo, & veritatem rei considerando sine ulla limitatione, vel adiectione illam esse veram compositionem, quamquam non displiceat consilium Caietani. scilicet addendum esse aliquid, quo perfectio eius & excellentia significetur, vt esse ineffabilem, & c. ne similis aliis habeatur, quod fere semper a patribus obseruatum est & fortasse scholastici antiquiores nihil aliud docere voluerunt. Alius sensus illius interrogationis ex parte subiecti est, an Verbum, vel Christus simpliciter, & sine illa determinatione, in quantum homo, possit dici persona ineffabiliter composita, & in hoc sensu pendet responsio ad hanc interrogationem ex iis, quae de communicatione adiutorum in quaestio. 16. dicenda sunt. Ideo nunc breuiter solum dico, consultius, & securius esse addere determinationem, quia Verbum secundum se non est persona composita, sed solum, vt subsistit in humana natura; & cum illa componit hunc hominem. Item, quia hoc praedicatum potest conuenire interdum ratione naturae, interdum ratione personae, si generaliter loquamur, & ideo ad tollendam ambiguitatem expedit addere illam determinationem, praefertim cum hac denominatione personae compositae non sumatur formaliter a sola humanitate, sed ab vtroque extremo compositionis, vt coniunctis, & vnitis, & hoc maxime verum habet, si loquamur de Verbo, aut de filio Dei sub his, vel similibus nominibus significantibus solum ipsam personam diuinam secundum se. Si autem loquamur sub nomine Christi, quamuis idem dici possit, quia (vt Dialectici loquuntur) subiecta stant materialiter, & ita Christus simpliciter dictus stat pro supposito, non est tamen omnino eadem ratio, nec tanta necessitas, quia nomen Christi formaliter significat ipsum compositum, & saepe subiecta formaliter stant iuxta exigentiam praedicatorum, exemplo facile declaratur. Nam si Petrus scilicet, recte posse dici videtur hoc album esse compositum ex hoc supposito, & albedine, non tamen ita posset simpliciter dici Petrus compositus ex substantia sua, & albedine. Sic ergo dici posset in proposito, vt in simili dubio sequenti dicemus.

SECTIO V.

Verbum terminus huius vnionis sit aliquid creatum, vel increatum.

NON est hoc loco disputandum cum haereticis Arianis, qui affirmarunt, Verbum esse personam creatam, ex quo plane siebat terminum huius vnionis esse creatum: Contra hos enim in materia de Trinitate disputatur, & in superioribus dictum a nobis sufficiens est, quantum praesens materia postulabat. Certum ergo sit in primis, personam Verbum increatum esse: Secundo illam personam increatam esse, in qua vtriusque CHRISTI naturae subsistit, vt probant omnia quae sectione 3. contra Nest. dicta sunt. Praeterea, quia non posset vna persona esse vtriusque naturae diuinae, & humanae, nisi ratione increatae subsistentiae. Creati enim non potest terminare diuinam naturam, quamuis & contrario increata possit humanam: hoc enim, nec imperfectionem dicit, nec dependentiam in persona terminante, illud vero & imperfectionem, & dependentiam dicit in natura terminata, tum etiam quia substantia creata nullam aliam naturam terminare potest, vt infra dicetur, denique, quia natura diuina non potest seungi a suis conaturalibus substantiis, neque alium subsistendi modum acquirere praeter sibi intinsecum & connaturalem sine mutatione. Ex quo fit primo, terminum, ad quem fit haec vnio vtriusque naturae, esse increatum: secundo, terminum resultantem ex hac vnione esse compositum ex persona

Quid sit de ratione compositi.

sona increata, & natura creata, quare merito con-
trouertitur, creatus ne, an potius increatus dici de-
beat. Quidam enim ex discipulis D. Thom. existi-
mant esse increatum quid, tribuuntque Caiet. infra
artic. 7. ubi ait unitatem, quæ est inter naturam hu-
manam & personam filij Dei non esse aliquid crea-
tum, sed creatorem. Et rationem subdit, quia illud
esse, in quo natura humana coniungitur Verbo Dei,
increatum est, & ab illo habet hoc totum resultans,
quod fit ens, ergo quod sit vnum, ergo, quod sit v-
num ens increatum. Et confirmari potest, quia hoc
compositum non potest dici creatum, quia non est
factum ex nihilo, ergo increatum. Aliis autem vide-
tur potius dicendum esse illud compositum simpli-
citer creatum. Quod aperte sentit Caiet. infra artic.
10 circa solutionem ad primum dicens gratiam v-
nionis quoad substantialem coniunctionem perso-
nalitatis cum natura, donum creatum esse. Et ratio
esse potest, quia quidquid in tempore fit per veram
realem actionem, creatum est, huiusmodi autem est
hic terminus, vt per se patet. Aliis denique videtur
nec creatum, nec increatum dicendum esse, sed ex v-
troque mixtum propter vtrasque rationes factas.

In hoc dubio prius explicabimus rem ipsam, de-
indemodum loquendi, in quo solo videtur esse pos-
se dissentio inter Catholicos: nam suppositis princi-
piis fieri res per se satis clara videtur, si supponamus
dupluciter aliquid posse dici creatum. Primo, quia
secundum se totum, & omnino est ex nihilo factum.
Secundo, quia per veram actionem factum est, & in-
cipere potest esse, & desinere.

Dico ergo primo, terminus huius vnionis non est
creatus priori modo, id est, ex nihilo factus. Hoc se-
quitur euidenter ex principiis fidei, nam ille termi-
nus est quoddam compositum ex Verbo increato,
& humanitate creata, ergo non potest tale compo-
situm ex nihilo produci, quia necessario supponit Ver-
bum increatum.

Dico secundo, terminus huius vnionis, id est, ex
ea resultans, seu per eam productus, est quid factum
in tempore per veram realem actionem, & hoc sen-
su quid creatum est. Hoc etiam adeo est euident, vt
ad neminem negari possit, quia ille terminus, vt sic, est
quoddam compositum ex Verbo, & humanitate;
sed hoc compositum nunc est, & antea non fuit, ergo
est quid factum, atque adeo creatum in dicto sensu.
Et confirmatur primo, quia hoc mysterium Incar-
nationis factum est per veram, & realem actionem,
& effectum totius Trinitatis, vt est per se notum:
Ergo illa effectio habet aliquem terminum factum
per eam, & dependentem ab illa: Ergo ille terminus
non est increatus, repugnat enim increatum, vt sic,
fieri, & dependere: Est ergo creatum, sensu supra ex-
plicato. Confirmatur secundo, quia hoc compositum
potest dissolui, & eius vnitas quæ ab ipsis componen-
tibus distincta est, potest destitui, ergo.

Dices, si vnum componentium creatum est, & al-
terum increatum, cur totum compositum, magis
creatum, quam increatum dicendum est? Respon-
detur primo, quia compositum non denominatur
à partibus secundum se; sed prout vnitas, seu ab v-
nionecarum, vel ab vnitate, quæ inde resultat. Se-
cundo, quia increatum includit negationem omnis
efficientiæ, seu dependentiæ, quam creatum affir-
mat. Sicut homo, quamuis corpore, & spiritu con-
sistat, corporeus nihilominus simpliciter dicitur, &
non spiritus, quia spiritus includit negationem ma-
teriæ, & in exemplo, quo Caiet. vtitur, si anima vel
materia essent æterna; in tempore vero vniuerentur
ad componendum hominem, talis homo simplici-
ter esset temporalis, & factus in tempore, licet partes
secundum se essent æternæ.

Et ex his facile solvuntur fundamenta aliarum
opiniorum. Prima enim opinio, aut saltem Caiet.

qui pro illa refertur, non considerauit terminum
adequate resultantem ex vnione, nec loqui vide-
tur de illo composito, quod proxime constat ex Ver-
bo, & humanitate, sed considerauit solum vnionem
duarum naturarum in substantia Verbi tanquam
in quodam tertio, & illam substantiam vocauit v-
nitatem; in qua vniuntur illa extrema, quæ substi-
tencia sine dubio increata est: sed non est terminus
productus per hanc vnionem sed est terminus ter-
minans humanitatem, vt sepe dictum est. Vnde im-
proprie dicitur esse vnitas eorum, quæ in ipsa vni-
untur, seu vnitas totius Christi. Nam vnitas illius
substantiæ est omnino simplex; vnitas vero Christi
est per compositionem secundum substantiam, vt
Concilia loquuntur. Vnde, si non sit sermo de illa
substantia secundum se, sed prout composita, sic
non est terminus, in quo vniuntur nature: sed est
quid compositum ex illo termino, & ex vtraque na-
tura, & vt sic dicimus esse terminum resultantem
ex hac vnione, atque adeo factum, & creatum dicto
sensu. Et ad argumentum Caiet. si contra hunc sen-
sum fiat, scilicet, quia illud esse, in quo vniuntur na-
ture, est increatum, respondetur facile, licet substi-
tencia Verbi increata sit, tamen non totum esse exi-
stentiæ huius compositi esse increatum, componitur
enim ex entitate creata humanitatis, & substantia
increata Verbi, & ideo totum compositum non est
increatum, sed aliquo modo creatum, vt dictum est.
Haberet tamen argumentum illud nonnullam dif-
ficultatem, si humanitas creata Christi nullam ha-
beret existentiam creatam: sed per ipsum esse increa-
tum Verbi existeret. Sed nihilominus etiam in ea
sententia soluendum esset argumentum, neque enim
ipsa humanitas dici potest increata, etiam ab iis au-
toribus, qui dicunt ipsam existere per solam existen-
tiam increatam, quia, secundum eos, includit enti-
tatem essentia, quæ certa est. Eandem autem inclu-
dit ipsum compositum, quod est terminus vnionis,
& ideo non sequitur ipsum esse increatum propter
existentiam increatam. Et cum Caietan. inquit, vnū
nihil addere supra ens: dicendum esset consequen-
ter loquendo in eius sententia de existentia huma-
nitatis, ens includere entitatem essentia, & existen-
tiæ, & vnum, vtramque entitatem includere, & hoc
satis esse, vt si altera earum entitatum sit creata, vnitas
ex eis resultans creata sit, etiam si demus vnum
nihil addere supra ens, vt vtramque simul entita-
tem includit. Reliqua fundamenta aliarum opinio-
num solum confirmant conclusiones positas.

Ex his vero obiter colligitur, si ens creatum sum-
tur priori modo scilicet, quod est productum ex ni-
hilo, sic non omne ens posse dici creatum, vel increa-
tum, nec diuisionem illam esse adequatam: datur e-
nim aliquod ens, quod increatum non est, nec crea-
tum illo modo, & hoc sensu verum dicebat tertia
sententia. Creatum ergo, quod immediate opponi-
tur increato, vt fiat ad æquata diuisionis entis, sumi de-
bet posteriori modo, scilicet pro ente factum, & depen-
dente, etiam si non omnino ex nihilo fiat. Verum est,
omne huiusmodi ens includere aliquid factum ex
nihilo. Verum est etiam extra hoc mysterium omne
ens creatum vno modo, esse creatum vel creabile a-
lio modo, quia extra hoc mysterium nullum est ens,
in cuius constitutionem seu compositionem Deus
ipse ingreditur.

Hactenus explicata res est. Iam de modo loquen-
di inquiri potest, an persona Christi, vel vnitas eius
dicenda sit creata, vel increata. In quo dicendum est
breuiter, sub his nominibus, & sub omnibus simi-
libus, quæ significant ipsam personam diuinam se-
cundum se, vt est nomen Verbi, & filij Dei, sub his,
inquam, nominibus dicendam esse personam in-
creatam: quia, vt sic, non significatur illa persona, vt
est terminus resultans per vnionem; sed potius vt est
terminus præsuppositus vnioni, & ad quæ fit vnio, &
illa per-

Ens quomodo
creatur
in in-
creatum di-
uidatur.

Christus
quomodo
dicatur
persona
creata, vel
increata.

illa persona est increata. Sed quæri potest rursus, an sub nomine Christi, & similibus possit dici, illum esse quid creatum. Hoc tamen spectat ad quæstionem 16. Nunc breuiter respondetur, si subiectum fiat formaliter pro toto composito, & creatum sufficienter explicetur iuxta supradicta, sic vere esse quid creatum, quò sensu ab omnibus sine controuersia admittitur illa propositio. *Christus, in quantum homo, est creatura.* An vero oporteat semper addere hanc determinationem ex parte subiecti, in citato loco dicitur.

ARTICVLVS VII.

Virum vnio naturæ diuinæ & humanæ sit aliquid creatum.

13.
In 1. ar. 8. co.
3. d. 2. q.
3. a. 2. q. 1.
3. d. 1. q. 1.
ar. 1. q. 1. &
d. 7. q. 2. ar. 1.
c. 4. con. 6.
30 & 41.

D Septimum sic proceditur. Videtur, quod vnio naturæ diuinæ & humanæ, non sit aliquid creatum. Nil enim creatum in Deo potest esse: quia quicquid est in Deo, Deus est: Sed vnio est in Deo: quia ipse Deus est humanæ naturæ vnitus. Ergo videtur, quod vnio non sit aliquid creatum.

Præterea, Finis est potissimum in vnoquoque: Sed finis vnionis est diuina hypostasis, siue persona, ad quam terminata est vnio. Ergo videtur, quod huiusmodi vnio maxime debeat iudicari secundum conditionem diuinæ hypostasis, quæ non est aliquid creatum. Ergo nec ipsa vnio est aliquid creatum.

Postea tex. 3.
non longe à
fine tem. 1.

3. Præterea, Propter quod vnumquodque tale, & illud magis, ut dicit Philosophus. Sed homo dicitur esse creator propter vnionem. Ergo multo magis ipsa vnio non est aliquid creatum sed creator.

Sed contra. Omne quod incipit esse ex tempore, est creatum: Sed vnio illa ab æterno non fuit, sed incepit esse ex tempore. Ergo vnio est aliquid creatum.

1. p. q. 13. ar. 7.

Respondeo dicendum, quod vnio de qua loquimur, est relatio quadam, quæ consideratur inter diuinam naturam & humanam, secundum quod conueniunt in vna persona filij Dei. Sicut autem in prima parte dictum est*, omnis relatio quæ consideratur inter Deum & creaturam, realiter quidem est in creatura (per cuius mutationem talis relatio innascitur) non autem est realiter in Deo (sed secundum rationem tantum: quia non innascitur secundum mutationem Dei). Sic ergo dicendum est, quod hæc vnio, de qua loquimur, non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantum: in humana autem natura, quæ creatura quadam est, realiter est: & ideo oportet dicere quod sit quiddam creatum.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc vnio non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantum, dicitur enim Deus vnitus creaturæ, ex hoc quod creatura est realiter vnita Deo absque eius mutatione.

In corp. art.

Ad secundum dicendum, quod ratio relationis sicut & motus dependet ex fine v. termino. Sed esse eius dependet à subiecto. Et quia vnio talis non habet esse reale nisi in natura creatæ (ut dictum est*) consequens est quod habeat esse creatum.

Ad tertium dicendum, quod homo dicitur creator: & est Deus propter vnionem, in quantum terminatur ad hypostasin diuinam: Non tamen sequitur quod ipsa vnio sit creator vel Deus: quia quod aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quam rationem.

COMMENTARIVS.

D intelligendum tam hunc articulum quam sequentes, quid ista vox vnio significet, explicandum est, interdum enim est nomen, interdum verbum, quod coniungere, vel copulare significat, & hoc modo significat aliquam actionem, ut exercitum. D. Thom. autem hoc loco illa

A voce vnio, prout nomen est, & sic dicit significare relationem, & quamuis fortasse interdum alias habeat significationes, ut in sequenti disputatione dicitur, tamen ab ipso D. Tho. in sola illa vsurpatur, & iuxta illam explicandi sunt tam hic articulus quam sequentes.

Respondet igitur, vnionem hanc in humanitate esse aliquid creatum, quia est relatio realis ad Verbum, in Verbo autem nihil esse creatum, quia est sola relatio rationis. Supponit enim D. Tho. ex doctrina tradita. 1. p. q. 13. Deum non referri realiter ad creaturas, quamuis creaturæ realiter referantur ad Deum: non enim est capax talium relationum, quia nullum esse reale etiam relationum potest esse in Deo nouum, vel à creatura dependens. Vnum vero manet in hac

B littera obscurum, an scilicet D. Tho. docere voluerit, nihil aliud creatum denuo fieri in humanitate per actionem vniendi præter hanc relationem, aut si hoc non intendit, cur solius relationis meminerit? Sed hoc late tractandum est disp. seq. Nunc breuiter dicendum, non esse mentem D. Tho. excludere omnem aliud præter relationem in humanitate factum per actionem vniuiam, quia neque illa actio potest proxime, & formaliter tendere ad relationem, cum ad relationem non sit per se actio, aut motus, neque illa relatio esse potest sine fundamento creato distincto aliquo modo ab humanitate, illi superaddito. Nā sola humanitas per se non est sufficiens fundamentum, quia ex illa non resultat statim relatio, etiam si Verbum, quod est terminus, existens supponatur: oportet ergo, ut aliquid fiat in humanitate, per quod ipsa mutetur, & ex quo resultet relatio, illud autem nihil aliud est, quam ipsa substantialis vnio humanitatis ad Verbum, quia ergo D. Tho. de hac vnione seu substantiali conjunctione artic. præced. iam disputauerat, hic locum de relatione quæsiuit, & ideo de sola illa in hoc articulo mentionem facit.

Argumentum secundum (omisso primo, quia clarum est) huiusmodi est, Verbum est finis huiusmodi vnionis, quia ad Verbum terminata est vnio, & ideo habet rationem finis, ergo vnio magis sequitur conditionem Verbi, quam humanæ naturæ, quia finis est potissimum in vna quaque re, ergo potius est increata, sicut Verbum, quam creatæ, sicut humanæ natura. Respondet negando primam consequentiā, quia relatio, licet speciem sumat à termino, vel à fine, esse tamen suum à subiecto habet, quia ergo subiectum huius vnionis est creatum, scilicet humana natura, ideo etiam ipsa vnio quiddam creatum est. Ad di vero potest finem proximum huius vnionis proprie non esse Verbum, sed vel ipsam humanitatem ut vitam, & sustentatam à Verbo, vel potius hunc hominem Dei constantem ex persona diuina, & humanæ natura. Hoc enim compositum proxime intentum est per hanc vnionem, & similiter intentum est perfectio humanæ naturæ, non Verbi. Quocirca aliud est, esse terminum, seu extremum, ad quem fit vnio; aliud vero esse finem, forma enim vnitur materiz, & ita materia est terminus illius vnionis, non tamen est finis, quia forma non vnitur materiz propter ipsam materiam, sed vel propter suā perfectionem, vel propter compositum. Dices: Cur hæc Diu. Thom. non distinxit? Respondeo: Quia de relatione loquebatur, quæ proprie nō habet alium finem à suo termino, quia non est per se inuenta, sed aliunde resultat, & ideo non curauit D. Tho. hoc loco finem à termino distinguere, sed solum iuxta propriam relationis naturam argumento satisfacere.

Ad Argumentum tertium est per se facile, sed littera solutionis D. Th. non nihil obscura est. Argumentum n. erat huiusmodi. Hic homo est creator propter vnionem, ergo magis ipsa vnio erit creator, & non creatura: Quia propter quod vnumquodque tale, &c. Et respondet primum hunc hominem dici creatorē propter vnionem, quatenus vnio terminatur ad hypostasin Ver-